

Politika štátu a politika ľudstva

Rudolf Steiner

článok z 13. novembra 1920, zverejnený v zborníku „Michael gegen Michel“ v roku 1926

z nemeckého originálu preložil Andrej Szolgay

Kto si chce dnes vytvoriť politický úsudok, musí sa vzdať ideí a programov, na ktorých ešte pred krátkym časom stávali politické strany, a o ktorých sa viedli verejné diskusie. A kde také politické strany pretrvávajú, kde sa naďalej vedú také diskusie, tam jedny i druhé zaostávajú ďaleko za udalosťami.

Mocné socialistické hnutie, ktoré otriaslo modernou civilizáciou, nesmieme chcieť zachytiť pomocou pojmov, s ktorými toto hnutie pred desaťročím prišlo. Vtedy si človek myslel, že ho môže premôcť štátnou politikou. Táto štátna politika bola utváraná rozličným spôsobom podľa toho, či bola konzervatívna, liberálna alebo socialistická, ale nepochybovalo sa o tom, že politika štátu by nejakým spôsobom mala ovládať verejné záležitosti.

Ale tieto záležitosti v súčasnosti veľmi jasne ukazujú, že sa vôbec nechcú podriadiť štátnej politike. A ak človek hľadá na chod udalostí presnejšie, tak môže zistiť, že sa v súčasnosti uplatňované názory na štát nikdy nezhodnú so všeobecným úsilím ľudstva. Na východe Európy chcú fanatici sformovať štát do podoby, ktorú si predstavujú ako hospodárske spoločenstvo. Pravdaže sa uisťujú, že ich vzdialeným cieľom je odpratanie akéhokoľvek štátneho útvaru. Dočasne ale chcú vytvoriť militaristicky organizovaný hospodársky štát. Ten v sebe nesie zárodok úpadku, pretože v súčasnosti v ľudstve pôsobí politicko-demokratický pud, ktorý sa v militaristickom hospodárskom štáte nemôže uplatniť. «Diktatúra» proletariátu by mohla na krátky čas tento pud ochromiť; ale nemôže ho zničiť. Rovnako málo môže samotný hospodársky orientovaný štát vytvoriť to, čo by mohlo priniesť uspokojenie potrieb ľudstva.

To posledné spomenuté vidia idealistickí ľudia. Preto sa snažia nanovo oživiť náboženské a duchovné idey. Na ceste k tomuto cieľu môžeme vidieť katolíkov, protestantov a slobodne nábožensky cítiace osoby. Ale ich často rúzne a dobre mienené úsilie sa ukazuje ako bezmocné. Neprenikajú k tým hĺbkam ľudskej duše, v ktorých pôsobia sily podmieňujúce vojnu a mier alebo vytvárajúce trvalo udržateľný hospodársky stav. Vo Švajčiarsku hovoria americkí zástupcovia duchovného života, aby zo svojho stanoviska poskytli nosnú silu ideám Spoločnosti národov[1]. Nezáujatý človek musí dôjsť k presvedčeniu: budú hovoriť zbytočne. Lebo ich slová nenájdu žiadny prístup k srdciam tých, u ktorých si inštinkty žiadajú len premenu hospodárskeho života.

Anglicko rozrušil štrajk baníkov. Aj keď sa ho parlamentu podarí na chvíľu ovládnuť, musí sa to udiat prostredníctvom inštitúcií, s ktorými za niekoľko rokov nebude chod hospodárstva udržateľný. Konanie parlamentu v tomto prípade ukazuje celkom

jasne, že štátny parlament síce verejné záležitosti môže prerokovať a prostredníctvom prerokovania priebežne organizovať, ale aj tak je neschopný ovládnuť hospodársky život.

Európa si vydýchla, lebo sa bolševizmu nepodarilo premôcť Poľsko[2]. A mnohí ďalší by spokojnejšie dýchali, keby zažili «vítazstvo» tej či onej moci nad bolševizmom v Rusku. Tí, ktorí tak rozmýšľajú, nechápu, že ak by pokračovali v starom zmysle «štátnej politiky», potom by videli, ako by v nie veľmi vzdialenom čase povstal zo zanikajúceho bolševizmu nejaký iný strašný útvar, ale nejaký taký, ktorý by k nim bol oveľa bližšie ako ruský bolševizmus.

Štátna politika, ktorá rozprestrela svoj vplyv ponad duchovný a hospodársky život, ktorá zároveň chce ľudí vychovávať a vzdelávať a postarať sa aj o ich hospodárstvo, to priviedla k tomu, že vychováva duchovný život bezmocný voči súčasnej forme sociálneho života. Žije parlamentmi a administratívnymi zariadeniami, ktoré vo svojom hovorení a konaní nevystihujú skutočný chod duchovného života. Nakoniec to u širokých mas a ich vodcoch vedie k štátnemu ideálu, ktorý chce stelesňovať tyranský a navyše nedostatočný hospodársky diletantizmus.

Prečo je duchovný život bezmocný? Lebo musí byť bezmocný, keď štáty stanovujú normy výchovy a vzdelávania. Lebo duch môže dôjsť k moci, ktorá mu prináleží, až vtedy, keď môže v plnej slobode nasledovať svoje vlastné ciele. Len samospráva duchovného života emancipovaného od štátu, najmä jeho najdôležitejšej oblasti, školstva a výchovy, môže otvoriť ľudským srdciam prístup k duchovným impulzom. Zo škôl, ktoré sú úplne nezávislé od štátu a hospodárskeho života, budú môcť vychádzať ľudia, ktorých duchovná sila môže formujúco pôsobiť na štát a hospodárstvo. Nieкто namietne: to nás vráti späť k nevzdelanosti, pretože keď nebude žiadna povinná školská dochádzka, potom ani nebude väčšina detí poslaná do školy. Oveľa viac by však malo ísť o vyriešenie tejto úlohy: ako privedieme deti do školy bez štátneho nátlaku?

Také isté oddelenie od štátu a vlastnú samosprávu ako duchovný život, si žiada aj hospodársky život. Štát sa môže týkať len tých záležitostí, v ktorých sú si všetci dospelí ľudia navzájom rovní v schopnosti usudzovania. Jeho životným pôsobiskom je demokratický parlamentarizmus. Ale tento parlamentarizmus potrebuje pre svoju úplnosť sám seba spravujúci duchovný život a rovnako aj hospodársky život. V oboch musia vládnuť iné sily ako tie, ktoré sa môžu rozvíjať v demokratických parlamentoch.

Starý štátny útvar, ktorý v širokej miere zahŕňal duchovný život a hospodárstvo, nebude vôbec môcť byť ľudským spoločenským útvarom vhodným na vyriešenie moderných všeludských otázok. Nepokoj modernej civilizácie má svoj pôvod v úsilí duchovného a hospodárskeho života dostať sa von z toho štátneho útvaru.

Na Východe vládne chaos. Na Západe by sa mal nájsť dostatočný počet hláv schopných úsudku, ktoré uvoľnením duchovného a hospodárskeho života nájdu cestu z rastúceho ochromenia verejných duchovných síl. Pokiaľ tu nebude dost' ľudí, ktorí budú môcť uspieť s takými náhľadmi, potom sa bude moderná civilizácia otriasať nepokojmi a bude naďalej pretrvávajúť hrozba, že sa chaos na Východe rozvinie do svetového chaosu.

[1] Spoločnosť národov, založená v roku 1919, bola organizácia podobná súčasnému OSN. V článku Sto rokov politického snívania (1914 - 2014) si môžete prečítať o tom, ako nepriamo súvisí aj so súčasnosťou.

[2] Myslí sa poľsko-sovietska vojna, ktorá trvala od februára 1919 do marca 1921. V prvej polovici roka 1920 sa sovietska armáda dostala k Varšave a hrozila úplná porážka Poľska, ktorá by mohla mať za následok zavedenie diktatúry proletariátu v Poľsku a potom postupné spojenie s komunistami v ostatných európskych krajinách. V lete 1920 prišlo k rozhodujúcemu zlomu, keď boli vojská Červenej armády porazené v bitke pri Varšave. Ďalšie informácie: sk.wikipedia.org/wiki/Poľsko-boľševická_vojna.